

Institutionen för tematisk utbildning och forskning - ITUF
Campus Norrköping

Djur i interaktion med barns lärande

**En studie om samband mellan barns lärande
och deras umgänge med djur**

Sanna Sundin

C-uppsats från Lärarprogrammet år 2004

LINKÖPINGS UNIVERSITET

Linköpings universitet, Campus Norrköping, 601 74 Norrköping

Institution, Avdelning
Department, Division
Institutionen för tematisk utbildning och
forskning
Lärarprogrammet

Datum 2004-04-06
Date

Språk

Language

- Svenska/Swedish
 Engelska/English

Rapporttyp

Report category

- Licentiatavhandling
 Examensarbete
 AB-uppsats
 C-uppsats
 D-uppsats
 Övrig rapport

ISBN

ISRN LIU-ITUF/LÄR-C--04/07--SE

ISSN

Serietitel och serienummer
Title of series, numbering

Handledare
Ingrid Schaffer

URL för elektronisk version

<http://www.ep.liu.se/exjobb/ituf/>

Titel

Djur i interaktion med barns lärande – En studie om samband mellan barns lärande och deras umgänge med djur

Title

Animal in interaction with childrens learning – A study of connections between childrens learning and there companionship with animals

Författare

Sanna Sundin

Sammanfattning

Syftet med den här studien syftar till att synliggöra möjliga samband mellan barns umgänge med djur och barnets lärande i ett sociokulturellt perspektiv. Genom litteraturstudier analyserades vilka faktorer som påverkar barns utveckling och lärande. Vidare genomfördes en enkätundersökning i 2 klasser i år 6, vilket visade enskilda elevers kontakt med djur. Detta jämfördes med bedömningar av varje elevs lärande, gjorda av en lärare i teoretiska ämnen och en lärare i sociala och motoriska ämnen. Resultaten diskuterades utifrån teorier om lärande, barns umgänge med djur samt barns behov att utvecklas psykologiskt, kognitivt och socialt. Genom teorin synliggjordes att barn tillsammans med djur har bättre chanser att erhålla ett starkt självförtroende, samt att de blir vana vid ansvar. Vidare bidrar umgänget med djur till fler kommunikativa situationer samt att barns hälsa främjas. Studier om barns behov visade att dessa fördelar i umgänget med djur torde göra att barns utveckling gagnas. Resultat från analysen av enkäterna tillsammans med bedömningarna från lärarna, visar samband som tyder på att tiden barn tillbringar med djur skulle kunna påverka barns lärande positivt.

Abstract

The purpose of this work is to show possible connections between children's interaction with animals and the child's learning in a sociocultural perspective. Through literature studies proceeded analyses about what issues affect a child's development and learning. Furthermore was an opinion poll made to discover the pupils contact with animals in two classes in the sixth grade. This was compared with a review on each pupil's learning, made by one teacher in theoretical subjects and one teacher in social and mobility subjects. The result was discussed from theories about learning, children's interaction with animals and children's needs for psychological, cognitive and social development. The discussion showed that children together with animals get better opportunities to develop a stronger confidence, and get used to responsibility. It also showed that the interaction with animals also contribute to more communicative situations and a better health for the child. Studies about children's needs indicated that these advantages could have good influence on the child's development. The results from the opinion-polls together with the teachers reviews, interprets that pupils who engage with animals for a longer period a day could possibly show a higher grade of adequate learning than the ones who didn't.

Nyckelord

Barn-djur interaktion, psykologiska behov, sociokulturellt perspektiv på lärande, social och kognitiv utveckling

Keywords

Children-animal interaction, psychological needs, sociocultural perspectives on learning, social and cognitive development

Sammanfattning

Syftet med den här studien syftar till att synliggöra möjliga samband mellan barns umgänge med djur och barnets lärande i ett sociokulturellt perspektiv. Genom litteraturstudier analyserades vilka faktorer som påverkar barns utveckling och lärande. Vidare genomfördes en enkätundersökning i 2 klasser i år 6, vilket visade enskilda elevers kontakt med djur. Detta jämfördes med bedömningar av varje elevs lärande, gjorda av en lärare i teoretiska ämnen och en lärare i sociala och motoriska ämnen. Resultaten diskuterades utifrån teorier om lärande, barns umgänge med djur samt barns behov att utvecklas psykologiskt, kognitivt och socialt. Genom teorin synliggjordes att barn tillsammans med djur har bättre chanser att erhålla ett starkt självförtroende, samt att de blir vana vid ansvar. Vidare bidrar umgänget med djur till fler kommunikativa situationer samt att barns hälsa främjas. Studier om barns behov visade att dessa fördelar i umgänget med djur torde göra att barns utveckling gagnas. Resultat från analysen av enkäterna tillsammans med bedömningarna från lärarna, visar samband som tyder på att tiden barn tillbringar med djur skulle kunna påverka barns lärande positivt.

Abstract

The purpose of this work is to show possible connections between children's interaction with animals and the child's learning in a sociocultural perspective. Through literature studies proceeded analyses about what issues affect a child's development and learning. Furthermore was an opinion poll made to discover the pupils contact with animals in two classes in the sixth grade. This was compared with a review on each pupil's learning, made by one teacher in theoretical subjects and one teacher in social and mobility subjects. The result was discussed from theories about learning, children's interaction with animals and children's needs for psychological, cognitive and social development. The discussion showed that children together with animals get better opportunities to develop a stronger confidence, and get used to responsibility. It also showed that the interaction with animals also contribute to more communicative situations and a better health for the child. Studies about children's needs indicated that these advantages could have good influence on the child's development. The results from the opinion-polls together with the teachers reviews, interprets that pupils who engage with animals for a longer period a day could possibly show a higher grade of adequate learning than the ones who didn't.

Innehåll

Inledning	3
Syfte och problemformulering	5
Teori	6
Barns psykologiska behov.....	9
Barns behov för att lära	10
Barn i umgänge med djur	10
Hälsa och välbefinnande	12
Trygghet	12
Självförtroende	13
Ansvar	13
Kommunikation.....	13
Sammanfattande teoridiskussion.....	14
Metod	15
Litteratur.....	15
Val av metod	16
Urval och begränsning	16
Informanter.....	16
Enkäten.....	17
Bedömning av lärande.....	19
Etik	19
Genomförande av undersökning	20
Förberedelser.....	20
Utförande.....	21
Bearbetning	21
Resultat	23
Enkätsammanställning	23
Tillförlitlighet	24
Resultatdiskussion.....	26
Lärarnas kategorisering.....	26
Fråga 1.....	26
Fråga 2.....	28
Fråga 3.....	29

Fråga 4.....	30
Slutsats.....	31
Referens.....	33
Bilaga 1.....	34
Bilaga 2.....	35
Bilaga 3.1.....	36

Inledning

Jag har alltid fascinerats av människors förhållande till djur. I min närhet finns flera familjer med djur där barn har lätt för att lära. Det förefaller som att de lyckas genom lust, ett gott självförtroende och en stark ansvarskänsla. Detta har fått mig att undra om det finns ett samband mellan umgänget med djur och barns utveckling och lärande.

Barn har olika behov som bör tillgodoses för att de ska kunna utvecklas till sociala och intellektuella individer. Utöver biologiska behov som mat och luft, bör barn få stöd så att de känner sig trygga att undersöka världen. Dessa psykologiska behov ville jag granska för att reda ut vilka samband som leder till lärande, med fokus på de behov som tillfredsställs genom social support. Föräldrar kan vara en bidragande orsak till barns framsteg i utveckling och lärande, men det utesluter inte att även djur har en inverkan.

Jag utgår från att barn påverkas genom sociala situationer och ser därför på lärande ur ett sociokulturellt perspektiv. Med sociala situationer menar jag de tillfällen i vilka barn agerar med andra individer. Med ett sociokulturellt perspektiv på lärande menas att dessa förbindelser bidrar till att barnet utvecklas. Genom att synliggöra vad som menas med lärande enligt det sociokulturella perspektivet och reda ut vilka psykologiska behov barn har för att utvecklas, samt genom att jag utforskat teorier i tidigare forskning om barn i umgänge med djur har jag kunnat diskutera på vilka sätt djur påverkar barns utveckling och lärande.

Jag har uppmärksammat ett ökat intresse för natur och djur. Det verkar som om vi människor insett vilka effekter miljöförstöring får, och att vi nu vill lära oss mer för att ta till vara på det vår jord erbjuder. En större efterfrågan på forskning inom djur och natur har genom detta öppnat nya dörrar. Undersökningar om människor i umgänget med djur är emellertid få och bygger på forskning i sociologi. De flesta har gjorts av internationella organisationer som till exempel International Association of Human Animal Interaction Organizations (IAHAIO). Forskning om människans umgänge med djur kallas i internationella sammanhang för Human animal interaction, (HAI). De flesta undersökningar visar att umgänge med djur främjar människors hälsa.

Då jag snart börjar arbeta lärare är det intressant för mig att undersöka vad som påverkar barn att utvecklas och lära. Om det finns samband som tyder på att djur stärker barn i deras utveckling och lärande, skulle det innebära nya möjligheter för barnuppfostran och lärandet i skolan.

Syfte och problemformulering

Syftet med studien var att undersöka om det finns ett samband mellan barns umgänge med djur och barnens lärande. För att reda ut på vilka sätt barn lär har jag studerat teorier om vad barn behöver för att utvecklas psykologiskt, socialt och kognitivt. Vidare ville jag ta reda på hur djur kan inverka på barns utveckling och lärande, vilket jag gjorde genom att ta del av tidigare studier inom området. Med kvantitativa mätningar ville jag fördjupa den forskning som redan fanns gällande barn i umgänge med djur.

Ur ett sociokulturellt perspektiv ville jag syna lärandet och förhållandet mellan barn och djur, för att upptäcka eventuella mönster. Jag har även skiljt på lärande i teoretiska ämnen gentemot sociala och motoriska ämnen. Detta för att kunna nyansera mina antaganden om olika sätt genom vilka vi lär förenat med förhållandet barn och djur. Min frågeställning blev således:

Finns det något samband mellan barns umgänge med djur och barns lärande?

Teori

Min teoretiska utgångspunkt har jag valt utifrån min övertygelse om att socialt umgänge genererar kunskap, vilket skulle förklara att barns lärande utvecklas tillsammans med djur. Roger Säljö, professor i pedagogisk psykologi, är den representant i Sverige som haft störst betydelse för det sociokulturella perspektivet på lärande och utveckling. Teorierna bygger på tanken om att kunskap skapas genom sociala samspel. Detta synsätt blir betydelsefullt då studien handlar om sociala funktioner mellan barn och djur.

Den forskning som handlar om människor och djur undersöker i stor utsträckning de positiva effekter på hälsa som umgänget genererar. Hälsa beskrivs enligt *Nationalencyklopedin Multimedia 2000 plus* som ”ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och inte blott frånvaro av sjukdom och handikapp”. En god hälsa ser jag som en förutsättning för att barn ska utvecklas. Enligt forskning inom HAI, sammanställd av Cindy C. Wilson och Dennis C. Turner (1998), är det i sin tur nödvändigt att barns behov tillfredsställs för att de ska erhålla en god hälsa. Vidare är det nödvändigt att behov tillfredsställs för att barn ska utvecklas socialt, psykologiskt och kognitivt¹. Det innebär att teorier om behov ligger till grund för min undersökning, då jag frågar mig vilka av dessa behov djur kan tillgodose. Begreppet behov förklaras enligt *Nationalencyklopedin* (2000) som människor och djurs målinriktade beteende². Vidare menar Wilson och Turner att hur de psykologiska behoven blir tillgodosedda avgör hur barn klarar utmaningar i utvecklingen. Att det överlag är andra människor som står till förfogande för att se till barns behov, utesluter inte att dessa sociala individer kan bytas ut mot ett djur.

Efter att jag tagit del av teorier om barn och djur har jag kunnat skilja ut några fenomen i umgänget mellan barn och djur. Enligt undersökningar inom HAI påverkas hälsan positivt, men även trygghet, självförtroende, ansvar och kommunikation främjas hos barn när de tillbringar tid med djur. Det har jag belyst närmre i litteraturgenomgången.

¹ **Kognitiv utveckling**, avser enligt *Nationalencyklopedin* (2000) intellektuell utveckling.

² Biologiska behov uttrycker sig som t ex hunger och törst medan psykologiska och sociala behov innefattar trygghet och uppskattning (*Nationalencyklopedin* 2000).

De psykologiska behov som tillfredsställs genom sociala situationer är relevanta för studien då djur är sociala aktörer i människors liv. Det innebär dessutom att det sociokulturella perspektivet på lärande blir intressant, då kunskap enligt detta synsätt förvärvas genom social interaktion. Genom att ta del av teorier om psykologiska behov, om lärande samt forskning om barn och djur, reder jag ut vilka sociala behov barn har för att lära. Slutligen analyserar jag hur djur kan bidra till att barns psykologiska behov tillgodoses.

Enligt *Nationalencyklopedin* (2000) innefattas sällskapsdjur av djur som människan har endast för nöje. Vad jag avser med djur är avgörande för resultatet i den här undersökningen. Huvudsaken är djur som barnen anser sig ha en relation till. Det finns barn som lever i ett hem med hund, vilket för den skull inte behöver betyda att barnet tillbringar någon tid med hunden. Umgänget eller den tid de tillbringar med ett djur blir därför det viktigaste, och inte vilket djur de umgås med. Även om jag har kallat det djur innebär det inte samtliga djur som går under den allmänna definitionen. De djur barn umgås med dagligen blir även de djur som påverkar barnen. Men jag vill framhålla att jag inte menar insekter på gatan eller fåglar och djur ute i det vilda. Ingen kontakt skapas mellan barn och dessa djur, åtminstone ingen regelbunden. Teorier om människor och djur baseras på undersökningar där sällskapsdjur ingått.

I detta avsnitt kommer jag att presentera tidigare forskning och teorier relevanta för min studie. Jag börjar med att definiera lärandebegreppet utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Vidare tar jag upp teorier om barn och deras behov för att utvecklas såväl psykologiskt som fysiskt och kognitivt. Jag redogör även för vilka behov som är centrala för att barn ska utveckla sitt lärande, främst i skolsituationer. Det sista i litteraturgenomgången handlar om förhållandet mellan barn och djur, med fokus på djurs inverkan på barns utveckling. I metodavsnittet diskuterar jag val av litteratur.

Lärande i ett sociokulturellt perspektiv

Genom Roger Säljös *Lärande i praktiken* (2000) tolkar jag innebörden av ett sociokulturellt perspektiv på lärande.

Säljö (2000) förklarar att anhängare av det sociokulturella perspektivet ser på lärande som något som sker inom individen, men även genom social interaktion. Ett samspel mellan kollektiv och individ är en förutsättning för att lärande och utveckling ska kunna ske, menar

han. Kunskap växer fram ur olika kulturer och därför påverkas vi av samhällets syn på den kunskapen. Säljö(2000) ser på kultur som ett resultat av det individen och människorna omkring behärskar, men även de materiella resurser de har att tillgå. Lärande ur ett sociokulturellt perspektiv handlar därför om hur människor använder de resurser som finns inom en kultur. Han fastslår att mänskligheten inte utvecklats märkbart ur ett biologiskt perspektiv, men att den kunskap vi tillsammans behärskar är långt framskriden. Lärandet är beroende av vad som är eftersträvansvärt inom en kultur. Tanken om lärandet som föränderligt och beroende av den kultur det existerar i, har sitt ursprung i forskaren Lev Vygotskij³. Säljö erkänner Vygotskijs idé om hur människor lär av och tillsammans med andra som en av utgångspunkterna i teorin. I korthet betyder det att människan först och främst förstår världen tillsammans med andra, för att sedan nå samma insikt själv. Säljö redogör vidare för Vygotskijs tanke om inre och yttre processer. Det betyder att kunskap sker genom yttre påverkan, en social situation, samt genom inre samtal i form av tankar. Tanken om lärande som beroende av sin kontext är något jag själv uppfattat som intressant och vidare ser jag det som en ny möjlighet att förstå det som händer i barns kognitiva utveckling.

Säljö utvecklar tanken i vilken föreställningen om hur människor lär blir betydande för det lärande som sker och han hävdar dessutom att det blir avgörande för vilka elever som klarar de uppsatta målen i skolan. De elever som inte klarar de uppsatta målen saknar inte nödvändigtvis kunskap, eftersom erfarenheter om livet görs av alla människor. Han kritiserar skolan som institution, då lärandet ses som ett resultat av den ansträngning eleven lagt på studierna och inte som en procedur. Säljö menar att lärande är något alla behärskar. Misslyckande med att inse detta bygger på traditionen att se kunskap som en produkt som ”ska in” i eleven. Det betyder att elevens lärande bestäms av förmågan att förstå vad skolan anser som eftersträvansvärt, och inte av elevens förutsättningar. Ett öppet förhållningssätt ger mig således möjligheten att se olika typer av lärande, vilket fler lärare skulle ha nytta av i sin förståelse för elevernas lärande. Det är dock svårt att ha kunskap om alla de olika sätt genom vilka vi lär.

³ **Lev Vygotskij.** Ryss som arbetade inom utvecklingspsykologin och pedagogiken (*Nationalencyklopedin* 2000).

Barns psykologiska behov

En grundläggande tanke för min studie innebär att barn har psykologiska behov som bör tillgodoses för att de ska utvecklas och därigenom lära. I min definition av de olika behoven och för förståelsen av de har jag använt mig av Malcolm Hills och Kay Tisdalls *Children and Society* (1997), då den beskriver ett västerländskt barn och dess behov.

Hill och Tisdall (1997) börjar med att redogöra för de grundläggande behoven. För att överleva behöver barn mat, kläder och tak över huvudet, men författarna tar även upp indirekta behov som påverkar barns välbefinnande. Författarna tillskriver den sociala miljön kring barn som avgörande för deras hälsa. De utgår från föreställningen om att barn utvecklas socialt och intellektuellt när föräldrarna utövar ett öppet men fast ledarskap. Ett elementärt behov hos alla barn är att utveckla ett intimt förhållande till någon. Den relationen ger dem större självförtroende och underlättar framtida sociala situationer. Författarna menar att ett hem som präglas av fientlig atmosfär ger barn svårigheter på flera håll. Ett misslyckat förhållande kan emellertid uppvägas av att barnet har andra att ty sig till. Ett mer aktiverande behov som tas upp är leken som bidrar till att barn bygger upp en inre bild av världen utanför, vilket är utvecklande och en del av lärandet. Lek som en form av stimulering är en av de viktigaste grundstenarna för att barnens nyfikenhet på världen ska fortgå. De menar att barn via leken visar känslomässiga uttryck och helar sig själva och att detta sker genom att barn lever ut sina rädslor och fantasier. På så vis tar barn itu med dessa farhågor och känner sig trygga.

Hills och Tisdalls redogörelse för olika synsätt om behov visar några punkter som de flesta teoretiker är överens om. Det är kärlek, trygghet, tillit och självkänsla. Den mest uttömmande beskrivning ger de av Pringle⁴, som utgår från att barnet har fyra grundbehov. Dessa är kärlek och trygghet, nya erfarenheter, ansvar samt självförtroende. Utifrån Pringles sätt att förklara barns behov handlar fostran om att vara lyhörd för olika faser i ett barns liv. Hon menar att ett kärleksfullt hem gör att barnet lättare utvecklar en moralisk grund att stå på, och att klara regler ger ett samarbetsvilligt barn. Familjer som uppmuntrar sina barn och lägger en anpassad nivå av förväntan på dem, ger barnet självförtroende att anstränga sig för att lyckas med sådant det företar sig med. Sociala behov innebär att barn måste få ta ansvar för sig själva, men även för andra, så att de senare kan utveckla dessa förmågor. Vidare går ansvar hand i hand med förståelsen för disciplin. Pringle menar att en fast uppfostran med föräldrar som visar intresse för barnet ger omtänksamma och socialt kompetenta barn.

⁴ Se boken *The needs of children* av **M K Pringle**

Barns behov för att lära

För att närmre förklara vilka behov som måste tillfredsställas innan barn kan tillgodogöra sig lärandet, har jag använt mig av Gunn Imsens *Elevens värld* (1992). Hon har specialiserat sig inom pedagogisk psykologi och förmedlar en bred syn på lärandet.

Imsen (1992) har behandlat vilka förutsättningar barn behöver för att lära, och en av de viktigaste är trygghet och självförtroende. Hon menar att förmågan att lära är direkt kopplad till dessa faktorer, och att självförtroende tycks kunna bestämma lärandet hos en elev. Det kan till och med ses som ett kulturellt betingat fenomen, då samhället bestämmer vad som är lärande och i sin tur vem som har förmågan att lära. Det kan tyckas som ett starkt utfall, men likväl tror jag att normalitet bestäms genom det vi människor accepterar. Imsen förklarar att många elever saknar tillit till det egna lärandet, och har svårt för att ta ansvar för sina studier. Om elevernas självförtroende byggs upp, ökar också chanserna att klara målen. Eleverna har lättare för att förstå lärandeprocessen tillsammans med andra, så att de senare kan lita till sina förmågor, använda sin kreativitet och förstå syftet med uppgifterna i skolan. Om barnen är trygga i sig själva underlättas deras lärande, såväl hemma som i skolan.

Kommunikation är en annan viktig del i barnets utveckling samt i elevens lärande i skolan. Imsen talar om att olikheter i hemmen påverkar barns förutsättningar för att tolka signaler i skolans praktik. Det handlar främst om språkliga koder där några barn får en bättre förberedelse i hemmet genom ett nyanserat uttryckssätt. Barn som kommer till skolan utan att ha blivit övade i ett mångfaldigt kommunikationssätt stöter på problem. Det är möjligt att elever som bedöms som svaga egentligen har svårigheter med de koder som skolan som institution representerar.

Barn i umgänge med djur

För att se en koppling mellan behov och umgänget med djur har jag använt mig av representativ dokumentation inom de olika områdena. *Companion animals in human health* (1998) är skriven av författarna Cindy C. Wilson och Dennis C. Turner. Författarna har för avsikt att undersöka och beskriva hur sällskapsdjur påverkar människors hälsa och utveckling. De presenterar tidigare forskning, medicinska metoder och nya teorier. En annan

undersökning jag använt är *Manimalisrapporten* (2000)⁵, som innehåller svenska såväl som utländska undersökningar om sällskapsdjur. Rapporten finns på Svenska lantbruksuniversitetet i Uppsala, och fungerar som ett komplement i min undersökning. Några skandinaviska teorier presenterar Bent Leicht Madsen i sin bok *Barn, djur och natur* (1999). Genom dessa har jag urskiljt faktorer som uppkommer i umgänget mellan barn och djur. Dessa är hälsa och välbefinnande, trygghet, självförtroende, ansvar och kommunikation.

I undersökningarna som Wilson och Turner (1998) presenterar har livskvalitén hos människor mätts. Författarna pekar på att vår syn på livskvalité inte är beständig, utan den skiljer sig åt från en kultur till en annan. Denna utgångspunkt är hämtat från Bronfenbrenners⁶ ekologiska system. Han utgår från att det finns olika system i vilka vi människor utvecklas. Det betyder att vi inte endast kan ta hänsyn till individuella behov och förutsättningar, utan vi måste förstå att miljön omkring och samhället i stort påverkar varje individ. Författarna har kopplat Bronfenbrenners system med Eriksons⁷ behovsteori. Eriksons behovsteori utgår, som de flesta andra, från att barn har ett grundläggande behov av trygghet. Detta för att kunna gå vidare i sitt sökande efter erfarenheter, färdigheter och självkänedom. Genom denna kompromiss närmar sig författarna barnets utveckling på två nivåer, människor i samspel och den enskilde individen. Det första perspektivet utgår från att samhällets syn på djur, psykologi och sociologi inverkar på barnets utveckling tillsammans med djuret.

⁵ **Manimalis** är en ideell organisation som arbetar med information om sällskapsdjur i samhället. (http://www.hundsport.se/allehunda_mapp/manimalis_ensamhet_03.html)

⁶ **Bronfenbrenner** är en rysk-amerikansk psykolog. Han har gjort studier om barns utveckling vilken sätts i relation till sociala sammanhang (*Nationalencyklopedin* 2000).

⁷ **Erikson, Erik Homburger** var en tysk-amerikansk psykoanalytiker (*Nationalencyklopedin* 2000).

Hälsa och välbefinnande

Wilson och Turner (1998) presenterar teorier som pekar på att sällskapsdjur bidrar till välbefinnande, och att det är en nödvändig ingrediens i barns utveckling. Undersökningar om djur och människor bygger på teorier om människors påverkan på varandra. Resultat som författarna lägger fram visar att sällskapsdjur bidrar till bättre hälsa och en mer familjär atmosfär i hemmet. Människan blir harmonisk och stabil av att umgås med djur.

Undersökningarna tydliggör ett samband mellan sällskapsdjur och mänskligt välbefinnande. Med det menas att djur har en positiv inverkan på människors psykologiska och fysiska välbefinnande, men även att människors beteende och sociala behov främjas av umgänget med djur. Madsen (1999) anser att den påverkan djur har på barn är av obestämd natur, men att djur har en lugnande effekt på barn och vuxna då vårt blodtryck sjunker när vi är i närheten av djur. *Manimalisrapporten* (2000) visar skillnader på de 3,2 miljoner svenskar som har sällskapsdjur mot dem som inte har det. Rapporten refererar till undersökningar i Wien, i vilken djurägarna främst visar tecken på bättre hälsa. Forskarna har även sett tecken som tyder på att djuren knyter familjebanden hårdare och fungerar som en lugnande medlem. Att undersökningar är av vag natur kanske beror, enligt mig, på att forskning inte etablerat sig ordentligt än. Fler och fördjupade undersökningar borde visa ett mer generaliserbart resultat.

Trygghet

Ett av behoven för att barn ska utvecklas är trygghet, menar Wilson och Turner (1998). De överväger möjligheten att djur har en trygg inverkan på barn i stressade situationer, samt att detta ska hjälpa barnet att utvecklas i psykologiska och kognitiva processer. De pekar på forskning visat att barn först och främst vänder sig till sina husdjur när de känner sig rädda eller osäkra. Författarna påpekar att det saknas undersökningar som behandlar djurens lugnande inverkan på barnets föräldrar, som en anledning till att barnet känner sig tryggt. Vidare är det nödvändigt att barnet känner sig säkert för att våga undersöka världen. Wilson och Turner tar upp den undersökande leken som viktig för barnets utveckling, och menar att den tar plats i umgänget med djur. Då fungerar djuren som icke-dömande lekkamrater. Barn som leker agerar bl a ut sina fantasier och rädslor, för att hela tiden öka känslan av trygghet. Att barn leker med djur känner jag igen från många situationer och jag tror att glädjen som uppstår skulle kunna vara ett annat skäl till att barnet känner sig tryggt.

Självförtroende

Madsen (1999) hävdar att djur inverkar på barns identitetsutveckling och vidare att barn känner sig själva är viktigt för deras självförtroende. Barn med sällskapsdjur upptäcker i större utsträckning att djuren skiljer sig från oss människor. Det i sin tur bidrar till att barn får en större förståelse för vilka de själva är. Madsen anser att barn har en förmåga att överföra mänskliga egenskaper på djuren, men att de snart upptäcker vad som skiljer oss åt och att den processen främjar barnets självidentitet. Självkänslan hos barn ökar genom att någon älskar dem förbehållslöst. Djur ställer sällan några krav som vi vuxna kan göra, och ängslan över att uppfylla dessa krav minskar då barnet har ett djur som stöd. Idag är det viktigt för barn att känna sig trygga, eftersom mycket i vardagen stressar dem. Wilson och Turner (1998) menar att barnet behöver stöd av en varm och öppen förälder, i sökandet efter sig själv. De diskuterar möjligheterna att ett djur har samma inverkan. Ett husdjur kan idag vara det enda stöd ett barn kan få hemma, menar de och poängterar hur viktigt det är för ett barn att ha någon att ty sig till. I *Manimalisrapporten* (2000) klargörs det genom olika undersökningar att barn i familjer med djur har en mer bestämd attityd och bättre självförtroende än övriga barn. Att det finns barn som bestämmer över djur kan jag känna igen, och det skulle kunna betyda att de övas i ansvar, men också att de skulle kunna missbruka den makten.

Ansvar

Madsen (1999) ser att barn med sällskapsdjur visar tendenser till att vara mer sociala och ansvarstagande än barn som inte har sällskapsdjur. Barn som leker med djur bildar en starkare uppfattning om sin omgivning, främst genom att djuret blir föremål för barnets uppmärksamhet. När barnet fokuserar på djurets behov och inte sina egna utvecklas de till att känna ett större ansvar. *Manimalisrapport* (2000) visar att barn tillsammans med djur tycks mogna fortare samt utveckla en starkare ansvarskänsla.

Kommunikation

I *Manimalisrapport* (2000) antyds att barn som umgåtts med djur är skickligare kommunikatörer än andra. Den tar upp faktumet att barn genom djuren övas i att kommunicera utan ord, vilket bidrar till en starkare förmåga att tolka signaler. Madsen (1999) förklarar att en familj med djur innehåller fler kommunikationspartners, och menar att detta innebär allt fler medlemmar att öva sociala ageranden med.

Sammanfattande teoridiskussion

I min litteraturstudie återkommer viktiga uppfattningar i teorierna, även om syftet skiljer sig mellan undersökningarna. Det sociokulturella perspektivet innebär att kunskap sker genom växelspel, individ-interaktion. Sociala situationer är betydande när det gäller barns behov, utifrån det Hill och Tisdall (1997) skriver. De menar att en öppen social relation är bland det viktigaste för att ett barn skulle utvecklas socialt, psykologiskt och intellektuellt. Utifrån Pringles teorier nämner de några fler behov, bland annat trygghet och självförtroende. Dessa behov hävdar Imsen (1992) är centrala även när barnet ska lära. Genom lek med djur kan, enligt flera undersökningar, barnen leka ut sina farhågor och lära känna sig själva. Det visar sig också att barn har ett behov av att övas i ansvar, något som djur skulle kunna vara föremål för. För att lära är det enligt Imsen viktigt att barnet övas i kommunikation, vilket bland annat Madsen (1999) menar att de kan göra genom sociala ageranden med djur. Det som Wilson och Turners (1998) presentation till största delen handlar om är att hälsan påverkas av umgänget med djur. Det är ett resultat som tyder på att flera faktorer i barns utveckling skulle kunna beröras genom umgänget med djur, då barnet tycks må bra av relationen.

Metod

Litteratur

Eftersom jag har valt ett specificerat perspektiv på lärande, var det viktigt för mig att visa en tydlig bild av vad detta innefattar. Det sociokulturella perspektivet har en stark representant i Sverige, nämligen Roger Säljö, således blev han en självklar referens i mitt arbete. Det senaste och mest omfattande verk han publicerat är *Lärande i praktiken* (2000). Efter att jag tagit del av andra artiklar han skrivit valde jag boken som utgångspunkt för presentation av teorin.

En del i min undersökning bygger på tidigare teorier om förhållandet mellan barn och djur. Genom att jag satte mig in i dagens forskning, kunde jag utveckla på vilka sätt djur skulle kunna inverka på barns lärande. Den litteratur jag använt mig av är den som hitintills varit tillgänglig inom området. Forskning om barn och djur är begränsad och har ännu inte tryckts i särskilt stor utsträckning. Jag använde mig av *Companion Animals in Human Health* (1997), då den innehåller forskningsdata om sällskapsdjurens effekt på människan. En svensk representant för aktuell forskning är *Manimalisrapporten* (2000) som refererar till liknande undersökningar och resultat som CAHH⁸. Anledningen till att jag använde mig av rapporten, var att den kompletterade bilden med några kvantitativa uppgifter om antalet husdjur i Sverige. Rapporten är kortfattad men tolkar liknande resultat som CAHH, vilket innebär att resultaten påminner om varandra men att de presenteras på olika sätt. Genom att jag sammankopplade dessa och Madsens *Barn, djur och natur* (1999) kunde jag få en representativ bild av den forskning som föranlett min undersökning.

Efter att jag sammanställt teorier om hur djur påverkar barn, såg jag att samtliga tyder på att barn påverkas positivt i sin utveckling om de umgås med djur. Detta tillsammans med sambandet mellan utveckling och lärande, fick mig att undra över förutsättningarna för att ett barn ska utvecklas. I *Children and society* (1997) redogör Hill och Tisdall för de behov barn har för att utvecklas. Eftersom undersökningarna om barn och djur baseras på västerländska barn, blev studien som handlar om behov för barn med liknande förutsättningar nödvändig. För att sedan visa att behoven även hör samman med lärandet, använde jag *Elevens värld* (1992) av Imsen. Den är representativ för den typen av lärande vi talar om idag.

⁸ CAHH är förkortning för *Companion Animals in Human Health*.

Val av metod

I mitt val av undersökningsmetod började jag med att strukturera det jag behövde ta reda på. Utifrån min frågeställning handlar mitt arbete om att reda ut vilka relationer mellan barn, djur och lärande som finns, något som utifrån Patel och Davidsson (1994) talar för en kvantitativ undersökning bestående av statistiska bearbetningstekniker. När jag sedan kopplade samman resultatet av den kvantitativa undersökningen för att analysera mönster i litteraturen och datan, resulterade det i underlag som talar för en kvalitativ analysmetod. Enligt Patel och Davidsson är det idag svårt att urskilja vilka undersökningar som kräver vilken teknik; de flesta innehåller drag av båda.

Med min undersökning hade jag för avsikt att reda ut vilket samband en stor grupps umgänge med djur, nämligen barn som går i skolan, har för deras lärande. Enligt Patel och Davidsson är den kvantitativa översiktsundersökningen utformad för dessa ändamål. Jag önskade en helt standardiserad utredning där svarsvariationer ges föga utrymme, och även en fast struktur där svaren får lite utrymme. Det bidrog till att jag gjorde en enkätundersökning. Eftersom det är svårt att kontrollera reliabiliteten i förväg har jag varit mycket noga med enkätens utformning.

Jag ville att alla undersökningspersonerna skulle tolka enkätfrågorna på samma sätt. Därför formulerade jag ett vardagligt språk, och anpassade dem efter att ha gjort en pilotundersökning med grundskoleelever. Frågorna skulle vara få och lätta att besvara, varför 4 frågor med fasta svarsalternativ utformades. Jag har hela tiden strävat efter att svarsalternativen skulle vara tillräckliga och konstruerade svarsenkäten så att alla tänkbara svar skulle finnas representerade.

Urval och begränsning

Informanter

Bland pedagoger och psykologer som utreder vad som kännetecknar ett barn vid en viss ålder, har jag valt en representant som även analyserat barnets syn på djur vid en viss ålder. Bent Leicht Madsen (1999) har använt sig av Piagets stadiindelning⁹ över barn och undersökt vilket intresse barnet har för djur i de olika stadierna. Enligt Madsen är barns syn på djur inte

⁹ Piaget menar att barnet passerar olika stadier i utvecklingen, i vilka nödvändiga strukturer etableras. Utan dessa strukturer klarar inte barnet av att gå vidare i sin utveckling (*Nationalencyklopedin* 2000).

densamma genom hela barndomen. Intresset för djurets natur ökar markant med åldern och det handlar inte längre om ett kärleksbehov, som är fallet när barnet är yngre. Äldre barn söker i större utsträckning kunskap om djuret och de tar även ett större ansvar för dem. Elever i 12-års ålder har på det hela taget färdigutvecklat sin syn på djur, och därför har jag valt några ur den åldersgruppen som representanter att ingå i min undersökning.

Jag har gjort enkätundersökningen i 2 år 6 klasser i en medelstor högstadieskola som omfattar år 6-9. Deltog i undersökningen gjorde 38 elever, såväl flickor som pojkar. Klasserna som deltagit i min undersökning har valts utifrån tillgänglighet; det finns nämligen flera klasser i år 6 på skolan.

Enkäten

Med enkäten har jag velat undersöka vilka som tillbringar tid med djur, hur ofta, vilka djur och hur stort ansvar de tar för djuren. Jag inledde enkäten med en fråga där informanterna skulle svara på om och i så fall vilket djur de tillbringar regelbunden tid med. Genom några svarsalternativ begränsade jag svarspersonens tankar om vad begreppet djur kan tänkas betyda. Så här lyder min fråga:

Fråga 1. Tillbringar du tid med något av följande djur flera gånger varje vecka?

ث Hund

ث Katt

ث Häst

ث Smådjur (ex fågel, marsvin, kanin, orm)

ث Något annat djur _____

Vidare ville jag ta reda på omständigheterna under vilka personen umgås med djur genom att konstruera en fråga som tog upp tre vanligt förekommande sysslor. De två första alternativen utgör exempel på sysslor som innefattar ansvar. Då tänkte jag mig att några barn har ansvar för att ett djur får mat eller att det blir rastat/städat efter. Det sista alternativet avser att personen leker med något djur. Vad som menas med lek var något som jag ville låta varje individ definiera utifrån egna föreställningar.

Fråga 2. Gör du något av följande sysslor flera gånger varje vecka?

ف Ger ett djur mat

ف Rastar eller städar efter ett djur

ف Leker med ett djur

Jag ville nyansera resultaten genom att låta informanterna ange hur lång tid de lägger på något djur varje dag. Det gjorde jag genom att den sista frågan om djur innehöll några olika tidsangivelser.

Fråga 3. Hur länge varje dag leker eller kelar du med ett djur?

ف Jag brukar nästan aldrig leka eller kela med något djur

ف Jag brukar bara titta till djuret varje dag

ف Jag brukar leka eller kela med något djur en liten stund varje dag

ف Jag brukar leka eller kela med något djur ganska länge varje dag

För att kontrollera om det fanns något samband mellan personernas umgänge med djur och den insikt de har om sitt eget lärande, kompletterade jag undersökningen med en fråga som berörde detta.

Fråga 4. Om du skulle vara ärlig och betygsätta ditt lärande i skolan, vilket är det rättvisaste betyg du kan ge dig själv?

ف Icke Godkänt – Jag har svårt för eller känner mig omotiverad att lära

ف Godkänt – Jag har varken svårt eller lätt för att lära

ف Väl Godkänt – Jag har lätt för att lära

ف Mycket Väl Godkänt – Jag har mycket lätt för att lära

För att begränsa texten valde jag att presentera det som inte framgick av frågorna muntligt och inte lägga in ett inledande stycke i enkäten.

Bedömning av lärande

Bedömning av lärande påverkas av synen vi har på lärande. Enligt Säljö (2000) är synen på lärande direkt avgörande för hur elevens prestationer kommer att bedömas. När jag resonerade över hur jag skulle ta reda på elevernas lärandeförmågor, hade jag Säljö's teorier i beaktande. Därför valde jag två lärare i skilda ämnen som bedömare av elevernas lärande. Den ena undervisar i svenska och engelska, medan den andra undervisar i hälsa och idrott. Utifrån *Kursplaner och betygskriterier* (2000) har jag försökt avgöra vad som skiljer dessa ämnen åt. Detta för att tydliggöra att samma elev kan nå olika resultat gällande lärande beroende på vilket ämne som står i fokus. I hälsa och idrott talas det främst om sociala, fysiska och psykiska förmågor. Eleven ska utveckla sin uppfattning om kroppen och hälsa. Undervisningen baseras på motorik och gemenskap. Det läraren bedömer vid betygssättning är bl a elevens kunskaper om hur kroppen fungerar, elevens förmåga att utföra rörelser samt reflektera över fysiska aktiviteter. En lärare i svenska däremot betygssätter elevens förmåga att uttrycka sig, vidga erfarenheter samt förmågan att reflektera. Lärande i svenska innebär användning och utveckling av tal och skrift. Genom att läsa och studera litteratur ska eleven övas i läsning och språklig säkerhet. Utöver detta ska eleven nå insikt om sin utveckling samt det egna lärandet.

Etik

När jag presenterade enkätundersökningen för informanterna var jag noga med att påpeka att deras identitet var nödvändig för att jag skulle kunna använda deras svar, då lärarnas bedömningar kunde sättas i relation till elevens enkätsvar. Då var jag även tydlig med att framföra att det i uppsatsen inte skulle gå att koppla min undersökning till någon av eleverna eller skolan. Elevernas identitet har endast haft betydelse när jag delat in dem i lärarnas nivågrupper. Det har varit viktigt för mig att behålla elevernas integritet och visa att jag inte har analyserat dem som individer. Efter att jag delat in eleverna i nivågrupperna försvann betydelsen av identitet då jag analyserade gruppernas gemensamma svar. Undersökningen aidentifieras efter att den genomförts, men identiteten var nödvändig för att en jämförelse skulle kunna ske mellan betyg och enkätsvar. Patel och Davidsson (1994) menar att det är nödvändigt att värna om informanternas integritet, samt att undersökningen behandlas konfidentiellt. De menar vidare att det är viktigt att den som vill göra en studie ska vara ute i god tid och att informationen ska vara tydlig.

Genomförande av undersökning

Förberedelser

När jag bestämt mig för att en enkätundersökning var den metod som passade min studie, tog jag del av litteratur inom forskningsmetodik. Min enkät utgår inte från någon mall, men den är utformad efter vägledning enligt Patel och Davidson (1994). Jag resonerade över vilka frågor jag behövde ställa samt vilken struktur och vilket utförande som passade min målgrupp. När jag formulerat en kort och lättöverskådlig enkät fortsatte arbetet med att hitta en undersökningsgrupp samt hitta ett bra sätt att bedöma individernas lärande.

Genom tidigare kontakter fann jag en skola som tog emot mig för min undersökning. Enligt lärarna passade det bra att jag gjorde undersökningen i två av klasserna, då planeringen för dagen då jag skulle komma var flexibel. Jag meddelade att undersökningen inte tog lång tid, samt att jag behövde hjälp för att bedöma elevernas lärande. Efter diskussion med några av lärarna i arbetslaget kom vi överens om att det vore intressant att få bedömning från såväl engelsk- och svenskläraren, som hälsa- och idrottsläraren. På så vis skulle jag få en bedömning på elevernas lärande i såväl teoretiska som sociala och motoriska situationer. För att tydliggöra vilka aspekter jag ville att lärarna skulle bedöma skickade jag ett brev där jag beskrev olika delar i lärandet utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Jag insåg att jag behövde en mall över på vilket sätt bedömningen skulle ske, för att de båda lärarna skulle utgå från samma förutsättningar (se bilaga 1). Jag valde att låta lärarna dela in eleverna i tre nivågrupper, beroende på hur dessa behärskar de olika delarna i lärandet. Hur många elever som skulle finnas i varje grupp fick varje lärare själv bedöma. Nedan redovisar jag vilka delar som jag ville att lärarna skulle bedöma hos eleverna. Dessa delar i lärandet har jag själv konstruerat utifrån influenser av ett sociokulturellt perspektiv.

Det som lärarna i sin bedömning har tagit hänsyn till är elevens förmåga att:

- ...ta till sig kunskap individuellt och tillsammans med andra.
- ...tillämpa kunskap på olika situationer.
- ...visa förståelse för uppgifter.
- ...resonera över fenomen.
- ...visa ansvar för lärandet.

Elever i grupp I behärskar de olika delarna i lärandet på ett fullgott sätt, de i grupp II behärskar delarna delvis, de i grupp III behärskar delarna föga eller inte alls.

Utförande

Innan jag genomförde min undersökning, gav jag några barn i min bekantskapskrets i uppdrag att svara på enkäten. Jag berättade att jag behövde veta vad som var otydligt och bad dem också beskriva sin egen uppfattning av enkäten. Utifrån denna pilotundersökning formulerade jag min slutgiltiga enkät, som jag sedan utförde i de båda sexorna (se bilaga 2).

Samma dag som jag skulle göra undersökningen anlände jag tidigt till skolan. Jag kopierade upp formulär till alla och pratade med de inblandade lärarna för att klargöra att de visste vad de behövde göra. När lektionen började hade lärarna några minuter till förfogande att presentera mig och vad som skulle ske under passet. Veckan innan hade eleverna haft sportlov, varför jag inte kunnat skicka ut några brev om enkäten eller informera eleverna och föräldrarna om vad som skulle ske. Jag talade med lärarna om detta, vilka tyckte att information till föräldrarna var överflödig. Ur etisk aspekt kan det diskuteras, men i detta fall följde jag lärarnas råd och lät eleverna själva bestämma om de ville medverka i undersökningen. Det var dock ingen som hade något emot min undersökning, och alla deltog frivilligt. Jag presenterade min studie och enkäten för informanterna, varpå jag delade ut formulären medan jag besvarade frågor som uppstod. Det uppstod inga oklarheter, varför undersökningen endast tog några minuter att genomföra. Alla elever deltog i undersökningen samt svarade på alla frågor. Lärarnas bedömningar fick jag några dagar senare.

Bearbetning

När jag fått lärarnas bedömningar kunde jag bearbeta och sätta dessa i relation till svaren på enkäterna (se Fig.1 s.21). Jag började med att dela in eleverna efter de nivågrupper som lärarna gjort. Jag observerade hur många elever det blev i varje grupp och var uppmärksam på skillnader i lärarnas indelningar. Vidare jämförde jag utifrån fråga 1 hur många i varje grupp som angivit att de tillbringat tid med något djur och räknade ut hur många procent i varje grupp som angivit detta. I fråga 2 jämförde jag hur många av de elever som angivit att de tillbringar tid med något djur som gjorde respektive syssla för något djur. Till skillnad från de andra frågorna är alltså procentsatsen inte beräknad utifrån hela gruppen, utan endast utifrån

de som tidigare angivit att de tillbringar tid med djur. Utifrån fråga 3 beräknade jag hur många procent, återigen av hela gruppen, som umgås med djur utifrån fyra tidsangivelser. Utifrån fråga 4 gjorde jag samma beräkningar, och fick en procentsats över hur många i varje grupp som angivit vilket betyg. Den frågan har jag analyserat utifrån antagandet att elever i grupp I är likvärdiga med betygen VG-MVG, de i grupp II med G-VG och de i grupp III med IG-G¹⁰. Beräkningar i procent har jag gjort för att ta reda på hur stor del ur varje grupp som svarat på varje fråga, vidare för att undersöka vilka samband mellan nivågrupperingarna och umgänget med djur som kan urskiljas. Efter att jag gått igenom alla frågor gjorde jag om proceduren en gång till, där jag fortsatte med den andre lärarens nivågrupperingar.

Eftersom lärandet i ämnen som engelska och svenska skiljer sig något från ämnen som hälsa och idrott, har jag särat på bedömningarna som jag fått från respektive lärare. Jag är medveten om att en del elever har lättare för lärande i ettdera ämnet. Därför har jag inte bara undersökt sambandet djurumgänge och lärande, utan även sambandet djurumgänge och teoretiskt lärande eller lärande i sociala situationer.

Först har jag strukturerat resultaten i tabeller, och angivit hur många procent av alla tillfrågade som svarat vad. Fråga 2 skiljer sig alltså något, då jag valt att jämföra vad de som tillbringar tid med något djur utför för sysslor. Detta för att jag utifrån föregående fråga redan visste vilka som tillbringar någon tid med ett djur. Intressant blev då vilka av dem som gjorde någon syssla, och inte vilka av hela gruppen som gjorde en syssla. Utifrån resultaten i tabellerna har jag anat mönster och synliggjort dessa med en kort kommentar under varje fråga. I de avslutande styckena diskuterar jag tänkbar uppkomst av dessa mönster genom att tillämpa tidigare forskningsresultat, och härleder undersökningen till den frågeställning jag ställt.

¹⁰ IG= Icke Godkänt, G= Godkänt, VG= Väl Godkänt, MVG= Mycket Väl Godkänt

Resultat

Enkätssammanställning

Nedan redovisar jag resultaten från undersökningarna (för enkät se bilaga 2, för att se antal svar se tabeller i bilaga 3). Sammanlagt uppgår elevantalet i de båda klasserna till 38 stycken. Uppdelning gjord av läraren i de teoretiska ämnena kallar jag indelningsgrupp/nivågrupp A, medan uppdelningen gjord av läraren i sociala och motoriska ämnen fått benämningen indelningsgrupp/nivågrupp B.

Fig 1. Tabell utifrån enkätsvar.¹¹

Fråga	Indelning av lärare A			Indelning av lärare B		
	Nivågr. I	Nivågr. II	Nivågr. III	Nivågr. I	Nivågr. II	Nivågr. III
Antal elever i gruppen	14	16	8	22	12	4
1. Tillbringa tid med djur	79%	81%	100%	82%	92%	75%
2. Syssla; matar	91%	78%	63%	89%	73%	33%
2. Syssla; rastar	55%	54%	38%	39%	73%	33%
2. Syssla; leker	100%	100%	100%	100%	100%	100%
3. Tillbringa nästan inte alls	21%	25%	13%	23%	17%	25%
3. Tittar till djuret	7%	13%	13%	4%	25%	0%
3. Tillbringa liten stund	7%	25%	50%	23%	17%	50%
3. Tillbringa ganska mkt	64%	38%	25%	50%	42%	25%
4. IG	0%	6%	13%	4%	8%	0%
4. G	14%	38%	50%	14%	58%	50%
4. VG	64%	44%	38%	68%	17%	50%
4. MVG	21%	13%	0%	14%	17%	0%

Lärarnas uppdelning skiljer sig åt, då Lärare A placerat ungefär lika många i grupp I och II. Lärare B har placerat flest elever i grupp I, näst flest i grupp II och väldigt få i grupp III. Enligt dessa uppdelningar har klasserna överlag lättare för lärande i de sociala och motoriska ämnena.

Fråga 1. *Tillbringa du tid med något av följande djur flera gånger varje vecka? (hund/ katt/ häst/ smådjur/ övrigt).*

¹¹ Observera att procentsatsen inte alltid går att lägga ihop till 100% även på ställen där det borde vara så, eftersom jag avrundat för att få hela tal.

Utifrån tabellen tydliggörs att de flesta som deltagit i undersökningen har djur. Det är 32 av 38 elever som angivit att de tillbringar tid med något djur flera gånger i veckan. Vilka djur eleverna tillbringade tid med varierade och resultatet visade inga samband mellan något särskilt djur och elevernas lärande.

Fråga 2. *Gör du något av följande sysslor flera gånger varje vecka? (matar ett djur/ rastar eller städar efter ett djur/ leker med ett djur).*

Här konstaterar jag att alla som tillbringar tid med djur leker med dessa. Av dem som umgås med djur är det störst del i de båda grupp I-indelningarna som matar djuren, medan de som rastar djuren varierar mellan de båda lärargrupperna. Helt tydligt visar resultaten att elever i grupp III inte gör lika många sysslor jämfört med elever i grupp I och II.

Fråga 3. *Hur länge varje dag leker eller kelar du med ett djur? (Jag brukar nästan aldrig leka eller kela med något djur/ Jag brukar bara titta till djuret varje dag/ Jag brukar leka eller kela med något djur en liten stund varje dag/ Jag brukar leka eller kela med något djur ganska länge varje dag).*

Här ser vi att de som umgås med ett djur ganska länge varje dag är till största delen elever i grupp I i de båda lärargrupperna. Det är även betydligt större del av elever i grupp II, jämfört med den andel av grupp III, som umgås ganska länge med något djur varje dag.

Fråga 4. *Om du skulle vara ärlig och betygsätta ditt lärande i skolan, vilket är det rättvisaste betyg du kan ge dig själv? (IG - Jag har svårt för eller känner mig omotiverad att lära/ G - Jag har varken lätt eller svårt för att lära/ VG - Jag har lätt för att lära/ MVG - Jag har mycket lätt för att lära).*

Huvuddelen av alla elever har valt att betygsätta sitt lärande som G eller VG.

Tillförlitlighet

Följande viktiga invändning mot min undersökning är denna: Försöksmaterialet är egentligen för litet för att man ska kunna göra en statistisk analys av det. Slumpvariationerna blir i själva

verket för stora. Tabellen som rör enkätsvaren skulle ha vunnit på att kompletteras med en likadan tabell där siffrorna anges i absoluta tal i stället för procent, något som jag valde att endast bereda utrymme för som bilaga. Jämförelsegrupp med elever utan djur saknas ju i det här fallet.

En studie av den här typen påverkas i många led. När jag utformat undersökningen och frågeställningarna har jag oavsiktligt haft en bild av vilka resultat undersökningen skulle mynna ut i. Mina föreställningar influerar det jag skriver, inklusive enkäterna. När jag konstruerade frågorna och svarsalternativen befann jag mig i en subjektiv position. För att minska styrning har jag hela tiden fört en dialog med andra människor, och genom den sett vilka fler infallsvinklar jag behövt ta hänsyn till. Enkätundersökningen genomförde jag på egen hand, vilket medförde en direkt presentation av formuläret. På så vis undvek jag att undersökningen tolkades av lärarna som därigenom kunnat styra eleverna åt något håll. Å andra sidan har den information jag gett inte nödvändigtvis skapat den förståelse som jag önskat. För att öka garantin att eleverna uppfattade mig rätt sökte jag vara tydlig samtidigt som jag var lyhörd inför oklarheter.

I en studie med det omfång av studiepersoner som jag valt, är det en utmaning att sammanställa data på ett tydligt sätt. När jag analyserade svaren förde jag hela tiden noggranna anteckningar och beräkningarna kontrollerade jag ett flertal gånger. Eftersom jag begränsat min undersökning till 38 elever har jag haft goda möjligheter att ordna data på ett pålitligt sätt.

Enligt Patel och Davidsson (1994) kan en enkät endast kontrolleras i reliabilitetssyfte först efter att den är genomförd. Då avgörs om svarspersonerna uppfattat frågorna korrekt, genom att alla svarat på samtliga frågor och att de inte lagt till egna svar eller satt svar mellan frågorna. Utifrån detta har min undersökning stark reliabilitet, då alla frågor besvarats och endast en person angivit tvetydigt svar på en fråga. Det går egentligen inte att generalisera de resultat jag fått eftersom den grupp jag undersökt är för liten.

Önskvärt vore att vidare forskning undersökte de skillnader som den här studien inte visar, nämligen huruvida barnets ålder har betydelse för resultatet. Jag har utgått från att elever i år 6 inte skiljer sig nämnvärt från andra barn, med undantag för att de möjligen har lättare för att uttrycka sig och har större insikt om sig själva, än yngre barn. Människor påverkas av

varandra, så även de elever som ingått i min undersökning. Möjligen är barn i 12-års ålder lättpåverkade att falla för yttre tryck; ämnet djur kan ha varit ointressant eller rentav genant för dem. Mina studieobjekt har nyligen flyttat upp på högstadiet, vilket medför en stor omställning och omprioritering av intressen. Hormoner och nya människor i elevernas miljö har börjat störa deras koncentration. Det personen svarat i enkäten är inte nödvändigtvis en fullständig sanning, dels på grund av eventuell misstolkning, dels på grund av influenser i elevens tillfälliga situation.

En tanke vad gäller undersökningens tillförlitlighet bör ägnas åt lärarna, som är två skilda personer. Möjligen har deras uppdelning av eleverna varit liknande oavsett vilket ämne de fått i uppdrag att bedöma. Läraren i svenska och engelska är egentligen obehörig, men denne blev rekommenderad av andra lärare. Personkemi är något som ofta kommer på tal i betygssituationer. Det kan vara så att lärarna haft ovidkommande åsikter om eleverna som inverkat på den bedömning de gjort. Men de är trots allt yrkesutövare och tränas ständigt i att sätta dessa personliga uppfattningar åt sidan.

Resultatdiskussion

Lärarnas kategorisering

Lärarnas uppdelning visade att det var betydligt fler i de sociala och motoriska ämnena som utgör grupp I. Utifrån gruppernas sammansättningar anar jag en tendens att eleverna överlag klarar sig bättre i de sociala och motoriska ämnena. Som jag diskuterat i avsnittet om tillförlitlighet är det möjligt att lärarna, oavsett vilket ämne de representerar, alltid skulle dela upp eleverna på ett liknande sätt. Jag utgår dock från att uppdelningen speglar en allmän bild av verkligheten. I så fall tycks det som att eleverna oftare har svårigheter i de teoretiska ämnena, medan sociala och motoriska egenskaper är deras gemensamma styrka. Det utesluter inte att de flesta klasser, oavsett om eleverna umgås med djur eller inte, skulle ha lättare för lärande i de sociala och motoriska ämnena.

Fråga 1

Tillbringar du tid med något av följande djur flera gånger varje vecka? (hund, häst, katt, smådjur, övrigt).

I fråga 1 har eleverna angivit vilka som tillbringar tid med djur. Att 32 av 38 elever umgås med något djur klargör att de båda klasserna är vad jag kallar djurtäta. Det första resultatet

visar att klasserna överlag bättre behärskar lärandet i sociala och motoriska situationer. Det tillsammans med elevernas djurtäthet vore intressant att utforska vidare, då det skulle kunna visa att elever med djur är bättre överlag i sociala och motoriska situationer. I min undersökning framkommer inte om färdigheter i sociala och motoriska situationer beror att de flesta i klassen angivit att de tillbringar tid med något djur. Djupgående studier för en tillförlitlig bild är önskvärda eftersom jag genom tidigare forskning upptäckt att det finns tänkbara orsaker till varför barn med djur skulle vara bättre i sociala och motoriska situationer. *Manimalisrapporten* (2000) visar att barn tillsammans med djur blir skickligare kommunikatörer genom att de kommunicerar med varandra utan ord. Madsens (1999) teorier visar att barn som ingår i fler sociala situationer genom djur blir starka kommunikatörer. Wilson och Turner (1998) menar att människans sociala behov främjas av djur. Dessa olika förklaringar gör att jag undrar över huruvida barn tillsammans med djur blir starkare kommunikatörer och mer socialt kompetenta. Om så är fallet skulle det kunna förklara att klasserna överlag klarar sig bättre i sociala och motoriska ämnen, då de flesta tillbringar tid med något djur.

Som jag tidigare diskuterat utifrån Säljö (2000) blir synen på lärande betydande för elevernas resultat i skolan. Här påverkar mitt sociokulturella ställningstagande resultaten, eftersom kunskap enligt ett sociokulturellt perspektiv sker genom interaktion. Något som till största delen sker i de sociala situationer som idrott och hälsa innebär, alltså det Lärare B bedömt. Hade jag valt ett annat perspektiv som inte såg på kunskap enligt dessa premisser, hade resonemanget troligen fått ett annat utseende.

Fördelningen på svaren i fråga 1 visar inget tydligt mönster över vilka som har djur i de olika grupperna. Möjligen anas tendenser i indelningsgrupp A, där elever i grupp III är procentuellt fler elever med djur än grupp II, som i sin tur är fler elever med djur än grupp I. Denna uppdelning gör att jag frågar mig om elever med djur klarar sig sämre i de teoretiska ämnena. Alla elever i grupp III, indelningsgrupp A, har nämligen angivit att de umgås med något djur. Jag tycker att ett resonemang över varför det skulle kunna vara så är av intresse. Om barn har ett stort intresse för djur, skulle det kunna betyda att de inte har energi kvar till lärandet i skolan. Det skulle även kunna tyda på att elever som lägger ner stort engagemang på skolan inte har särskilt mycket tid kvar för djur. Det är tänkvärt att resultaten i de motoriska och sociala ämnena inte urskiljer samma mönster, vilket skulle kunna analyseras mot bakgrund att dessa ämnen inte kräver lika stor ansträngning från eleverna. Jag tänker mig inte ett tillfälligt

engagemang under lektionstid, då detta skulle ha mindre betydelse för intresse och umgänge med djur. Jag utgår från att de teoretiska ämnena i större grad kräver tid utanför lektionstid från eleverna, medan prestationer i hälsa och idrott inte avgörs av hur mycket eleven pluggat före lektionen. Lärande i hälsa och idrott kan enligt mig ses som ett resultat av det individen tar till sig genom sociala och motoriska situationer i vardagen.

Fråga 2

Gör du något av följande sysslor flera gånger varje vecka? (matar, rastar/städar efter, leker med).

Under fråga 2 som handlar om sysslor, svarade betydligt fler i grupp I och II än i grupp III att de har andra uppgifter än att leka med djuret. Det får mig att fundera över kopplingen mellan ansvar för djur och det lärande som sker i skolan. Möjligen har elever som tar mer ansvar för djur en större chans att behärska de olika delarna i lärandet. Av betydelse blir inte det faktum att eleven tillbringar tid med något djur, snarare vilket ansvar de tar för djuret. Genom att övas att ta ansvar för andra, som faktiskt blir lidande om eleven glömmer bort dem, blir de vana vid ansvaret. Om någon lider för att de inte själva tagit sitt ansvar, kan eleverna lättare förstå att de själva så småningom kan bli lidande om de inte tar ansvar för sina studier.

Resonemanget om ansvar anför Madsen (1999), som menar att barn med djur är mer ansvarstagande än andra barn. Även *Manimalisrapporten* (2000) visar att barn utvecklar en starkare ansvarskänsla tillsammans med djur. Enligt Imsen (1992) hänger förmågan att kunna ta ansvar samman med självförtroende. Hennes resonemang bygger på att barn har svårt att tro på sig själva, och därigenom svårt att ta ansvar för sina studier. Om självförtroende avgör vilket ansvar eleven tar för sina studier anar jag ytterligare en aspekt att ha i beaktande vad gäller lärandeförmågor. Elever som uppvisar ett tillfredsställande lärande har ett bättre självförtroende. Det är något som barn utvecklar tillsammans med djur, både enligt *Manimalisrapporten* (2000) och Madsen (1999). Madsen menar att anledningen till detta är att barn som tillbringar tid med djur får en starkare identitetsbild av sig själva, och att detta är viktigt i uppbyggandet av självförtroende. Utifrån dessa antaganden har barn som umgås med djur ett starkare självförtroende, vilket i sin tur skulle leda dem till att lyckas bättre med lärandet. Eftersom föräldrar också har en stark inverkan på barnens trygghet och självförtroende, som Hill och Tisdall (1997) menar, är det inte endast de elever som har djur som lyckas bättre på grund av självförtroende.

I samma fråga svarar alla elever som har ett djur, att de leker med det. Det talar för att dessa skulle klara sig bättre i de motoriska och sociala ämnena. Det har tidigare visat sig att klasserna överlag är duktiga i sociala och motoriska ämnen. Om 32 av 38 elever även leker med sina djur, betyder det att de övas i just sociala och motoriska situationer. Leken är enligt Hill och Tisdall (1997) en nödvändig del i barnets utveckling, såväl motorisk och social som intellektuell. De menar också att leken är en bidragande orsak till att barnet fortsätter att vara nyfiken och vill lära sig nya saker.

Fråga 3

Hur länge varje dag leker eller kelar du med ett djur?(Nästan aldrig, tittar bara till, liten stund, ganska länge).

I fråga 3 anger hela 64% av grupp I-eleverna i lärargrupp A och 50% av grupp I-eleverna i lärargrupp B att de tillbringar ganska mycket tid med ett djur varje dag. Dessa resultat gör att jag undrar över om tiden som ett barn tillbringar med ett djur kan påverka barnets lärande i skolan. Den tid de tillbringar med ett djur kan vara avgörande, då det är där de kan övas i sociala situationer och i att ta ansvar. Det är där de kan få sina behov tillgodosedda av fler aktörer. Framförallt är tiden med djur ett tillfälle att må bra och bygga upp lust. Detta resonemang underbyggs av tidigare diskussion jag fört om varför barn tillsammans med djur skulle ha lättare för att lyckas med sitt lärande. Wilson och Turner (1998) framhåller att det främst är hälsan som påverkas positivt när människor umgås med djur. Ett barn med god hälsa är ett tillfredställt barn, tolkat utifrån Hill och Tisdall (1997). Genom att djur bidrar till barns välbefinnande, bidrar de även till att dessa har lättare för att lära.

Enligt de tidigare teorierna jag redogjort för, påverkas barn i sitt umgänge med djur till att bli mer ansvarstagande, starkare sociala och kommunikativa aktörer, de får ett starkare självförtroende och den trygghet de känner ökar. Enligt Imsen (1992) är självförtroende, sociala och kommunikativa förmågor avgörande för hur eleven kommer att lyckas med lärandet i skolan. Alla dessa tecken utesluter inte att det är föräldrarna som påverkar barnen att lyckas, då föräldrarna är de, enligt Hill och Tisdall (1997) som oftast har ansvaret för att barnens behov tillgodoses. Djuren kan ses som ett komplement till föräldrarna, vilket borde öka barnets möjligheter att utvecklas. Enligt Wilson och Turner (1998) saknas det undersökningar om föräldrarnas del i barnets utveckling, utifrån att dessa också påverkas positivt av djur. Enligt *Manimalisrapporten* (2000) påverkar djuren människan på ett

lugnande sätt, genom att vårt blodtryck sänks när vi är tillsammans med dem. Det skulle, enligt mig, innebära att djur inverkar på barn i två led, dels direkt, dels indirekt genom alla människor i barnets miljö. Där ingår även lärarna som bedömt barnets lärande. Frågan jag ställer mig är om även dessa påverkats av umgänge med ett djur.

Fråga 4

Om du skulle vara ärlig och betygsätta ditt lärande i skolan, vilket är det rättvisaste betyg du kan ge dig själv?(IG- Jag har svårt för eller känner mig omotiverad att lära, G- Jag har varken lätt eller svårt för att lära, VG- Jag har lätt för att lära, MVG- Jag har mycket lätt för att lära).

Enligt svaren på fråga 4 har de flesta elever en överrensstämmande syn på sitt eget lärande. Överrensstämmande utifrån tanken att elevers lärandeförmågor i grupp I bedöms likvärdigt som VG-MVG, elever i grupp II som G-VG och elever i grupp III som IG-G. Det är få som gett ett sämre betyg än det läraren bedömt, medan några fler har satt ett bättre betyg. Det får mig att undra över om djurtäta klasser i fler fall har ett högt självförtroende än ett lågt. Enligt Madsen (1999) ökar barnets självförtroende tillsammans med djur, vilket skulle innebära att de flesta i klasserna borde ha en stark tillit till det egna lärandet. Ett gott självförtroende kan betyda att eleverna tror att de förmår mer än de egentligen gör. Men utifrån Madsens resonemang om hur självförtroendet ökar, är det snarare en realistisk bild av jaget som självförtroendet representerar. Han menar att barnets syn på sig själv blir mer sannolik av umgänget med djur, då barnet förstår olikheter mellan människor och djur.

Slutsats

Efter att jag tagit del av den forskning som finns om barn och djur kom jag fram till ett sätt att synliggöra samband mellan umgänget med djur och barns utveckling och inläring. Genom att applicera barns sociala behov på umgänget med djur kunde jag urskönja möjligheten att barns utveckling främjas tillsammans med djuren. Djur skulle kunna fungera som ett komplement till föräldrarnas stöd och fostran. Det visade sig att en social relation hjälper barnet att känna trygghet och vidare att säkerheten gör att barn blir villiga till att lära sig nya saker. Undersökningar pekar på att barn även blir skickligare kommunikatörer om de får många varierade situationer att övas i och att ansvarskänsla är en del i utvecklingen som stärks när barnet tar hand om något djur. På ett allmänt plan tolkar jag forskningen som att kärleken mellan barn och djur bidrar till att barnet får en bättre hälsa. Det är ett omfattande resultat som förstärker teorin om att barns utveckling gagnas av deras umgänge med djur. Efter att jag konstaterat sambandet att barns behov skulle kunna tillfredsställas av djur, och att detta leder till barns psykologiska och kognitiva utveckling, sökte jag hitta vidare mönster som skulle ge svar åt min frågeställning: Finns det samband mellan barns umgänge med djur och barns lärande?

Resultat i undersökningen har belyst att det är möjligt att tiden barn tillbringar med ett djur kan ha positiva effekter på barnets lärande.

Det jag med min undersökning upptäckte var att samband mellan elevernas lärande och den tid och det ansvar de lägger på något djur skulle kunna åskådliggöras genom en mer omfattande granskning. Å ena sidan anade jag att intresset för djur skulle kunna medföra att eleven inte har tid och ork att engagera sig tillräckligt i skolarbetet. Å andra sidan skulle den tid en elev tillbringade med ett djur kunna ha en positiv betydelse för elevens lärande. Jag undrade även över om barns motoriska och sociala lärande tar sig starkare uttryck än det teoretiska lärandet, kopplat till att barnen tillbringar tid med något djur. Oklart är av vilken anledning barn överlag skulle lyckas bättre i sociala och motoriska situationer än teoretiska. Vidare undersökningar som jämför flera ämnen är önskvärda för att få fram huruvida ämnet har betydelse för lärandet, när samband mellan djurumgänge och lärande undersöks. Flertalet slumpvariationer i min undersökning betyder att jag försöker bevisa mina teser som man även skulle kunna finna andra förklaringar till. Därför är min undersökning att betrakta som en

försöksstudie som senare kan genomföras på ett mycket större material, och som kan analyseras statistiskt adekvat. Denna undersökning är alltså att betrakta som ett inledande försök.

Referens

Hill, M. & Tisdall, K. (1997) *Children and society*. London: Longman.

Imsen, G. (1992) *Elevens värld*. Lund: Studentlitteratur.

Kursplaner och betygskriterier 2000. Skolverket.

Leicht Madsen, B. (1999) *Barn, djur och natur*. Lund: Tiedlund förlag.

Manimalisrapporten: sällskapsdjur i Sverige: betydelsen för människor och samhälle år 2000. Stockholm: Manimalis.

Nationalencyklopedin Multimedia 2000 plus. ISBN: 91-7133-749-0

Patel, R. & Davidsson, B. (1994) *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Pringle, M. K. (1980) *The needs of children*. London: Hutchinson.

Säljö, R. (2000) *Lärande i praktiken*. Stockholm: Prisma.

Wilson, C. C. & Turner, D. C. (1998) *Companion animals in human health*. California: Sage Publications.

http://www.hundsport.se/allehunda_mapp/manimalis_ensamhet_03.html 2004-03-24

Till lärare för elever i år 6

I mitt examensarbete behöver jag din hjälp att bedöma elevernas förmåga att lära. Jag litar på dina erfarenheter och tidigare analyser, men ber dig ändå titta närmre på de olika delar jag beskriver nedan. För en lättöverskådlig sammanställning önskar jag att du delar in eleverna i någon av tre följande grupper: I den första gruppen placerar du in de elever som behärskar de olika delarna, i den andra gruppen de som behärskar delarna delvis och i den tredje gruppen de som behärskar delarna knappt eller inte alls. Det handlar alltså om en helhetsbild av elevens förmågor. Hur många elever du placerar i varje grupp bestämmer du själv.

De olika delarna i lärandeprocessen:

Eleven har förmågan att ta till sig kunskap individuellt och tillsammans med andra.

Eleven kan tillämpa kunskap på olika situationer.

Eleven visar förståelse för uppgifter.

Eleven resonerar över fenomen.

Eleven visar ansvar för lärandet.

De olika delarna har jag tagit fram ur ett sociokulturellt synsätt på lärande.

Tack!

Med vänlig hälsning Sanna Sundin

Enkätfrågor

1. Tillbringar du tid med något av följande djur flera gånger varje vecka?

Hund

Katt

Häst

Smådjur (ex fågel, marsvin, kanin, orm)

Något annat djur

2. Gör du något av följande sysslor flera gånger varje vecka?

Ger ett djur mat

Rastar eller städar efter ett djur

Leker med ett djur

3. Hur länge varje dag leker eller kelar du med ett djur?

Jag brukar nästan aldrig leka eller kela med något djur

Jag brukar bara titta till djuret varje dag

Jag brukar leka eller kela med något djur en liten stund varje dag

Jag brukar leka eller kela med något djur ganska länge varje dag

4. Om du skulle vara ärlig och betygsätta ditt lärande i skolan, vilket är det rättvisaste betyg du kan ge dig själv?

IckeGodkänt – Jag har svårt för eller känner mig omotiverad att lära

Godkänt – Jag har varken svårt eller lätt för att lära

VälGodkänt – Jag har lätt för att lära

MycketVälGodkänt – Jag har mycket lätt för att lära

Namn: _____

Tack för hjälpen!

Redovisning av elevsvar i tabeller

Lärarnas indelning

Fig. 2 Nivågruppering i Lärargrupp A.

Grupp	Antal	Del av hela	Procent
I	14	14 / 38	37 %
II	16	16 / 38	42 %
III	8	8 / 38	21 %

Fig. 3 Nivågruppering i Lärargrupp B.

Grupp	Antal	Del av hela	Procent
I	22	22 / 38	58 %
II	12	12 / 38	32 %
III	4	4 / 38	10 %

Svar på fråga 1

Fig. 4 Elever som tillbringar tid med djur i Lärargrupp A.

Grupp	Antal	Del av hela gruppen	Procent
I	11	11 / 14	79 %
II	13	13 / 16	81 %
III	8	8 / 8	100 %

Fig. 5 Elever som tillbringar tid med djur i Lärargrupp B.

Grupp	Antal	Del av hela gruppen	Procent
I	18	18 / 22	82 %
II	11	11 / 12	92 %
III	3	3 / 4	75 %

Svar på fråga 2

Fig. 6 Sysslor som de elever som tillbringar tid med något djur gör i Lärargrupp A.

Grupp	Matar	Rastar/städar efter	Leker med
I	10 / 11 = 91 %	6 / 11 = 55 %	11 / 11 = 100 %
II	10 / 13 = 78 %	7 / 13 = 54 %	13 / 13 = 100 %
III	5 / 8 = 63 %	3 / 8 = 38 %	8 / 8 = 100 %

Fig. 7 Sysslor som de elever som tillbringar tid med något djur gör i Lärargrupp B.

Grupp	Matar	Rastar/städar efter	Leker med
I	16 / 18 = 89 %	7 / 18 = 39 %	18 / 18 = 100 %
II	8 / 11 = 73 %	8 / 11 = 73 %	11 / 11 = 100 %
III	1 / 3 = 33 %	1 / 3 = 33 %	3 / 3 = 100 %

Svar på fråga 3

Fig. 8 Tid eleverna tillbringar med ett djur i Lärargrupp A.

Grupp	Nästan aldrig	Tittar till	Liten stund	Ganska länge
I	3 / 14 = 21 %	1 / 14 = 7 %	1 / 14 = 7 %	9 / 14 = 64 %
II	4 / 16 = 25 %	2 / 16 = 13 %	4 / 16 = 25 %	6 / 16 = 38 %
III	1 / 8 = 13 %	1 / 8 = 13 %	4 / 8 = 50 %	2 / 8 = 25 %

Fig. 9 Tid eleverna tillbringar med ett djur i Lärargrupp B.

Grupp	Nästan aldrig	Tittar till	Liten stund	Ganska länge
I	5 / 22 = 23 %	1 / 22 = 4 %	5 / 22 = 23 %	11 / 22 = 50 %
II	2 / 12 = 17 %	3 / 12 = 25 %	2 / 12 = 17 %	5 / 12 = 42 %
III	1 / 4 = 25 %	0 / 4 = 0 %	2 / 4 = 50 %	1 / 4 = 25 %

Svar på fråga 4

Fig. 10 Det betyg eleverna anser sig vara värda i Lärargrupp A.

Grupp	IG	G	VG	MVG
I	0 / 14 = 0 %	2 / 14 = 14 %	9 / 14 = 64 %	3 / 14 = 21 %
II	1 / 16 = 6 %	6 / 16 = 38 %	7 / 16 = 44 %	2 / 16 = 13 %
III	1 / 8 = 13 %	4 / 8 = 50 %	3 / 8 = 38 %	0 / 8 = 0 %

Fig. 11 Det betyg eleverna anser sig vara värda i Lärargrupp B.

Grupp	IG	G	VG	MVG
I	1 / 22 = 4 %	3 / 22 = 14 %	15 / 22 = 68 %	3 / 22 = 14 %
II	1 / 12 = 8 %	7 / 12 = 58 %	2 / 12 = 17 %	2 / 12 = 17 %
III	0 / 4 = 0 %	2 / 4 = 50 %	2 / 4 = 50 %	0 / 4 = 0 %